

A turisták által elkövetett jogsértések

Közhelyként hangzik, azonban tény, hogy egyre növekszik világszerte a turizmusban részt vevők száma. Létkérdés tehát az, hogy a kutatók foglalkozzanak a turisták által elkövetett jogsértésekkel, s minél több aspektusból vizsgálják a kérdést. A fejezet bemutatja a turisták által elkövetett jogsértések vizsgálatának módszertani nehézségeit, majd a turisták által leggyakrabban elkövetett jogsértéseket. A harmadik nagyobb gondolati egység tekinthető a fejezet gerincének, amely területi szinten (megyei szint és a főváros) elemzi a hazánkban turisták által elkövetett jogsértéseket.

1. A turisták által elkövetett jogsértések vizsgálatának nehézségei

Öröndetes tény, hogy évtizedek óta gyakorlatilag folyamatosan növekszik a turizmusban részt vevők száma. Ennek azonban nem csak pozitív hozadéka vannak. Fontos kérdésnek tekinthetjük tehát, hogy a turizmus és a rendészettudomány oldaláról is foglalkozzanak a kérdéssel – hazánkban és a világ országaiban egyaránt –, mivel a közbiztonság megfelelő szintű biztosítása és a turistaérkezések számának fenntartása e nélkül csak nehezen érhető el.

A médiában rendszerint csak a turizmusban részt vevő sértettek (áldozatok) kapnak médiavisszhangot, s nem a turizmusban részt vevő elkövetők, illetve az általuk elkövetett cselekmények. Ezekről az elkövetőkről gyakorlatilag semmilyen információval nem rendelkezik egy átlag állampolgár, de még a legtöbb turizmussal vagy bűnözéssel foglalkozó kutató sem. Valamilyen ok folytán jóval kisebb a hírértéke egy turista által elkövetett bűncselekménynek, mint egy turista sértetté válásának. A turizmus során jogsértővé vált személyek (bűncselekményt vagy bármilyen kisebb tárgyi súlyú cselekményt elkövetők egyaránt) vizsgálata számos nehézségbe ütközik, amelyek közül az alábbiak kiemelését tartjuk fontosnak:

- A személyes jelenlét biztosítása: Különösen kisebb tárgyi súlyú cselekményeknél nem biztosítható sok esetben a terhelt jelenléte az eljárás egyes szakaszaiban (nyomozati, ügyészégi, bírói), ami nem teszi lehetővé az ügy minden részletének pontos tisztázását. A cselekmény tárgyi súlya miatt viszont nincs lehetőség a terhelt előzetes letartóztatására, illetve a későbbiekben jogsegély igénybevételére sem.
- A cselekmény tárgyi súlya: Amennyiben a cselekmény csekély tárgyi súlyú, és magánszemély sérelmére követték el a jogsértést, úgy gyakorta előfordul, hogy a későbbi, várhatóan hosszadalmas hatósági eljárás miatt inkább elállnak a feljelentés megtételétől. (Állami szerv viszont hivatalból köteles feljelentést tenni a sérelmére elkövetett jogsértés esetén.)
- A felderítés nehézségei: A hatósági felderítést nehezíti az a tény, hogy a turisták rendszerint rövid ideig tartózkodnak csak egy desztinációban, ami jelentősen megnehezíti és beszűkíti a később fogاناتosítható nyomozati lehetőségeket. Nagyobb

tárgyi súlyú deliktumok esetében van csak arra lehetőség, hogy jogsegély útján hallgattassanak ki egy külföldi állampolgárt, vagy esetleg nemzetközi elfogatóparancsot adjanak ki ellene, azonban az esetek többségében a turisták kisebb tárgyi súlyú jogsértéseket követnek el, amelyeknél nincs lehetőség a fentiekben említett jogintézmények igénybevételére, illetve alkalmazására.

- Nyelvi nehézségek: A történeti tényállás maradéktalan tisztázását nagyban nehezíthetik a nyelvi nehézségek. Különösen olyan nyelvek esetén jelenthet ez problémát, amelyeknek számos nyelvjárása van, és nem érhető el egy adott időben tolmács. Ilyen esetekben gyakran kereszttolmácsolást alkalmaznak, azonban ez sok félreértésre adhat okot, így a tényállás maradéktalan tisztázása nem minden esetben megoldott.
- Statisztikai problémák: Nemcsak hazánkban, de más országokban sem megoldott annak a regisztrálása, hogy egy adott külföldi állampolgárságú személy, aki jogsértést követett el, az „valódi” turista, az országban illegálisan tartózkodó személy vagy esetleg az országban legálisan, huzamosabb ideig tartózkodó személy (például munkavállalás vagy tanulás miatt). A fentiek következtében ezért csupán feltételezni lehet csak bizonyos állampolgárok esetén, hogy mely kategóriába is sorolhatók (lásd bővebben MICHALKÓ 2007).
- A nemzetközi összehasonlítás problémái: A turisták által elkövetett jogsértések globális vizsgálata számos ponton nehézségekbe ütközik. Részint azért, mert nincs olyan egységes, minden országra kiterjedő adatszolgáltatási kötelezettség, amely kifejezetten a turisták által elkövetett vagy a turisták sérelmére elkövetett jogsértésekre is kiterjedne (például az UNWTO részére). Számos ország esetében lehetséges a kriminálstatisztikai adatok beszerzése, azonban ezek nem tartalmazzák külön a turistákkal kapcsolatos jogsértéseket. A konkrétan turistákkal kapcsolatos adatok tehát csak esetlegesen érhetők el, azok is rendszerint egy-egy évre vonatkozóan. Említsük meg továbbá az egyes országok kriminálstatisztikai adatai esetében az összehasonlíthatóság problematikáját, amely talán a legnagyobb nehézséget okozza. Ha bármely két ország esetében össze kívánjuk hasonlítani a bűnözési adatokat, akkor figyelembe kell venni, hogy az egyes országokban eltérőek a jogi normák. Gondoljunk csak az eltérő bűnügyi statisztikai rendszerre (a jogsértés az elkövetés időpontjában vagy a nyomozati szak végén kerül-e a statisztikába), a halmazati és folytatólagos cselekmények statisztikai nyilvántartásának milyenségére, illetve arra, hogy például mi számít bűncselekménynek egy adott országban (van-e bűncselekményi értékhatár, szabálysértés stb.). Az egybevetetőséget nehezíti továbbá, hogy az egyes országokban más a büntethetőség alsó korhatára, de szintén a kardinális kérdések közé tartozik egy adott ország esetében a jogszabályi változásoknak az ismerete (PISKÓTI 2014). A fentiekben taglalt kérdések tehát mind olyan problémákat vetnek fel, amelyek ismerete nélkül nem lehet érdemben bűnügyi összehasonlító elemzést végezni.

1.1. A külföldi bűnelkövetők hazai statisztikai regisztrálásának sajátosságai

Hazánkban a bűnügyi statisztikai adatokat az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai rendszerben (a továbbiakban: ENyÜBS) tartják nyilván. A bűnelkövetőkkel (így a külföldi bűnelkövetőkkel is) kapcsolatos statisztikai adatok három forrásból érhetők el: a) Bűnügyi Statisztikai Rendszer; b) Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság; c) Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály.

- a) A hazánkban ismertté vált külföldi bűnelkövetők esetében a nyílt hozzáférésű Bűnügyi Statisztikai Rendszer (<https://bsr.bm.hu>) kétféle szűrési lehetőségre ad lehetőséget. 1. Magyarországi bejelentett lakhellyel rendelkező külföldi állampolgárok („magyarországi külföldiek”). Az idetartozók közel egyharmadát adják az ismertté vált külföldi bűnelkövetőknek. Ők rendszerint hazánkban dolgozó/tanuló külföldiek vagy valamilyen menekültügyi eljárásban részt vevő személyek. 2. Amennyiben az elkövetés helye alapján végezzük a szűrést, úgy szerepelnek a „magyarországi külföldiek” és a magyarországi bejelentett lakcímmel nem rendelkező külföldiek egyaránt („külföldi külföldiek”). A turizmus aspektusából vizsgálva a bűnelkövetőket kijelenthetjük, hogy a második kategória az, amely az „igazi” turistákat is tartalmazza.
- b) A Bűnügyi Statisztikai Rendszeren kívül a külföldi állampolgárságú elkövetőkkel kapcsolatban az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatósága is számos kriminálstatisztikai adattal rendelkezik.
- c) A legszélesebb körű adatszolgáltatást jelenleg a Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztálya tudja nyújtani.

2. A turisták által leggyakrabban elkövetett jogsértések

Mint azt a fentiekben is említettük, a nemzetközi összehasonlítás számos nehézséget vet fel, ennek ellenére azonban érdemes a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.) Különös részének egyes fejezetei alapján kategorizálni azokat a deliktumokat, amelyeket a turisták leggyakrabban és legnagyobb valószínűséggel külföldön elkövethetnek. Természetesen az egyes országok esetében más a büntetőjog felosztása, és számos esetben mások a tényállások is, ennek ellenére a magyar Btk. alkalmas a turisták által potenciálisan elkövethető leggyakoribb bűncselekmények bemutatására.

2.1. Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények

Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények esetében elsősorban a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények azok, amelyek a turizmus kapcsán relevanciával rendelkeznek (kábitószer-kereskedelem, kábítószer birtoklása). A turisták esetében a kábítószerrel kapcsolatos jogsértések kétirányú problémaként jelentkeznek: kábítószer behozatala, illetve kivitele egy adott desztinációból. Számos országban igen szigorúan pönalizálják az ország területére történő csekély mennyiségű kábítószer bevitelét (és természetesen a kábítószer fogyasztását is), amelyet akár halálbüntetéssel is sújthatnak (például Thaiföld, Indonézia, Szingapúr, Malajzia, Irán).¹ A liberálisabb drogpolitikát folytató országokból származó turisták sok esetben már a határellenőrzés során szembesülnek a határozott hatósági fellépéssel. Ennek

¹ Az Egyesült Arab Emírségekben „még az országba történő beutazást megelőzően elkövetett, vizelet-, illetve vérértékből kimutatható kábítószer-fogyasztás is súlyos büntetőjogi következményt von maga után”. Elérhető: <http://konzuliszolgalat.kormany.hu> (A letöltés ideje: 2017. 08. 25.)

a fordítottja figyelhető meg, amikor a fogadó ország drogpolitikája a megengedőbb, és az ottani jogszabályokkal élve vásárol kábítószer a turista, amelyet később az országból kivisz, amivel szintén bűncselekményt valósít meg (például Hollandia).²

Ugyancsak bűncselekményt valósít meg a turista, amikor tisztában van azzal, hogy valamilyen fertőző betegségben szenved (pl. AIDS), azonban erről nem tájékoztatja a leendő partnerét, és szexuális kapcsolatot létesít a fogadó ország állampolgárával vagy más ott tartózkodó turistával.

2.2. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények

A bűncselekmények egy nagy látenciájú csoportját adják a különféle szexuális jellegű deliktumok. Bizonyos turista egy felelőtlen tette következtében igen könnyen akár súlyos bűncselekmény elkövetőjévé is válhat (például szexuális kényszerítés, szexuális erőszak, szexuális visszaélés). Ez részben abból adódhat, hogy az egyes országokban eltérő az úgynevezett beleegyezési korhatár (a legális szexuális együttlét alsó korhatára), és eltérő az értelmezés a tekintetben is, hogy mit is ért egy adott ország jogszabálya szexuális kapcsolat alatt. Szintén bűncselekmény elkövetését eredményezhetik a kulturális különbségekből adódó félreértelmezett gesztusok is.

2.3. Közlekedési bűncselekmények

A turisták által okozott jogsértések között viszonylag nagy számban fordulnak elő a közlekedéssel kapcsolatos különböző bűncselekmények (például közúti baleset okozása, járművezetés ittas állapotban). Tárgyi súlyukat tekintve azonban igen nagy különbségek figyelhetők meg az egyes jogsértések között. Kijelenthetjük, hogy a turisták nagyobb hányada (különösen a külföldi turisták) jóval nagyobb körültekintéssel és figyelemmel vezet külföldön, mivel tisztában van azzal, hogy nem ismeri a helyi útviszonyokat és a vezetési mentalitást.

A közlekedési balesetek és bűncselekmények egy része az alkohol vagy kábítószer fogyasztásával hozható összefüggésbe. Az alkoholfogyasztással kapcsolatos jogsértések részben arra vezethetők vissza, hogy az egyes országokban eltérőek a véralkoholszint küszöbértékei. Európában négy országban van zéró tolerancia (Magyarország, Románia, Szlovákia, Csehország), a többi országban viszont bizonyos alkoholmennyiség fogyasztása megengedett. Másrészt pedig megállapíthatjuk, hogy a turisták sok esetben az otthontól távol sajnálatos módon jóval szabadabban értelmezik a rájuk vonatkozó jogszabályokat.

² Számos turista abban a téves képzetben leledzik, hogy a Hollandiában vásárolt kábítószer szabadon fogyaszthatja, mivel azt a holland törvények megengedik. A törvényeknek azonban egyaránt van személyi és területi hatálya (így a Büntető törvénykönyvnek is). A Btk. 3. § (1) bekezdés c) pontja alapján: „A magyar büntető törvényt kell alkalmazni [...] a magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény.” Vagyis a magyar törvények külföldön is kötik a magyar állampolgárokat. Ez alapján, aki külföldön például kábítószer fogyaszt (még ha azt más ország jogszabálya nem is tiltja), akkor is vét a hazai törvény ellen, bár nyilvánvaló, hogy ez az esetek döntő többségében nem jut a hatóság tudomására, látenciában marad.

A turisták által elkövetett közlekedéssel kapcsolatos jogsértések közül az egyik leggyakoribb cselekmény a megengedett sebességhatárok túllépése. Ez részben a helyi közlekedési szabályok ismeretének hiányára vezethető vissza, illetve ugyancsak arra, hogy a szabadidő eltöltése idején egyesek jóval megengedőbben viselkednek magukkal szemben a rájuk vonatkozó jogszabályok betartását illetően. Számos komolynak tekinthető közlekedési bűncselekmény az útviszonyok ismeretének hiányából, a figyelmetlenségből és a fáradtságból adódik. Szintén az oksági tényezők közé sorolható a rosszabb műszaki állapotú, az aktív és passzív biztonsági elemekkel gyengébben felszerelt gépkocsikkal történő közlekedés (például hárompontos biztonsági öv, párnázott műszerfal, ABS, ASR, légzsák, szervokormány stb. hiánya), amely például Magyarország és Ukrajna viszonylatában főként Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében jelentkezik a kriminálstatisztikai mutatókban (MÁTYÁS 2016). Az eltérő közlekedési morál szintén számos baleset okozója. Szintén balesetek okozói lehetnek az eltérő gesztusok és a metakommunikáció. Ezek számos olyan félreértésre adhatnak okot, amelyek akár komoly baleseteket is eredményezhetnek. Gondoljunk csak Bulgáriára, ahol például a bólintás a nemet jelenti, a fejrázás pedig az igent! Kisebb fokú, rendszerint a helyi önkormányzat normáit sértő jogsértésnek tekinthetők, ám a turisták által gyakran elkövetett cselekmények a nem megfelelő helyen történő parkolás, a parkolójegy nélküli parkolás stb. Ezek számos esetben a települési önkormányzatok, szolgáltató vállalatok nem megfelelő szintű tájékoztatásából adódnak³ (MÁTYÁS 2017).

2.4. A természet és környezet elleni bűncselekmények

1. kép

A graffitizést tiltó tábla a kínai nagy falnál

Forrás: a szerző felvétele

A természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos jogsértések a modern kor deliktumai közé tartoznak (például környezetkárosítás, természetkárosítás, orvvadászat, orvhalászat). Jelenleg a hazai bűncselekményi struktúrában kis esetszámmal fordulnak csak elő, de a környezetvédelem előtérbe kerülésével és mind inkább felértékelődésével jelentőségük várhatóan világszerte egyre jelentősebb lesz. Elsősorban azok az országok érintettek és ve-

³ Lásd e kiadvány 3. fejezetét.

szélyeztetettek, amelyek különleges állatfaunával és növényflórával rendelkeznek. Hazánk esetében főként a nyugat-európai vadászok azok (például olasz), akikkel kapcsolatban a média hírt ad, főként a védett madarak vadászatával kapcsolatban.

2. kép

Graffiti a kínai nagy falon

Forrás: a szerző felvétele

2.5. Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények

Időnként sajnos előfordul, hogy egyes turisták az utazási költségeikből meglehetősen sajátos módon próbálnak meg különböző nagyságú összeget lefaragni, ezért a rendőrségen feljelentést tesznek – valótlanul – azzal, hogy egyes értéktárgyaikat eltulajdonították. Ebben az esetben a magyar büntetőjog szerint a „hatóság félrevezetése” bűncselekményt követik el, amennyiben pedig a biztosítótársasághoz is benyújtja valaki a kárigényét, úgy ezzel halmazatban a „biztosítási csalás” bűncselekményt is elköveti. A deliktum igen nagy látenciájú, különösen a külföldön eltulajdonított értéktárgyak esetében nehéz a tényállás utólagos tisztázása (MÁTYÁS 2017).

2.6. A köznyugalom elleni bűncselekmények

A köznyugalom elleni bűncselekmények főcsoport legnagyobb esetszámú deliktuma a garázdaság, amely a külföldi állampolgárok által elkövetett bűncselekmények között is az egyik leggyakoribb. A garázdaság igen gyakran a testi sértéssel halmazatban fordul elő, ezért célszerű a két deliktum együttes tárgyalása. Részint a turisták és a helyiek eltérő mentalitása, az idegengyűlölet, illetve az alkohol mint oksági tényező játszik vezető szerepet a deliktumok elkövetésében. Utólag, a rendőrségi eljárások során rendkívül nehéz rekonstruálni a történeteket.

A testi sértés és garázdaság esetében érdemes viszont megemlíteni a sportturizmust, amely keretében olykor szurkolók ezrei utaznak egy-egy távolabbi helyszínre buzdítani nemzeti vagy klubcsapatukat. Ennek során gyakorta előfordul, hogy nem a helyi, hanem a vendégszurkolók (akiket jelen esetben turistáknak tekintünk⁴) azok, akik a helyieket provokálják. Sajnálatos módon napjainkban a sportrendezvények nem csak a sportszerűségről és a nemes küzdelemről szólnak. Sok esetben a szurkolók a rivális csapatra nem ellenfélként, hanem ellenségként tekintenek, ezért etnikai, faji alapon gyalázzák a másik szurkolótábor vagy egyes játékosokat, a másik ország nemzeti jelképeit pedig meggyalázzák (elégetik, széttépik stb.), amely cselekedetekkel súlyos bűncselekményeket valósíthatnak meg (például közösség elleni uszítás, nemzeti jelkép megsértése, garázdaság, rendbontás stb.).⁵ Az agresszivitás ilyen formában való megjelenése különösen a labdarúgó-mérkőzéseken fordul elő napjainkban.

2.7. A vagyon elleni bűncselekmények

A külföldiek által elkövetett bűncselekmények jelentős részét a vagyon elleni deliktumok adják, ami tulajdonképpen természetesnek is tekinthető, ha a magyar vagy a nemzetközi bűncselekményi struktúrát vizsgáljuk, hisz a piacgazdasággal rendelkező országokban a bűncselekmények legnagyobb hányadát a vagyon elleni jogsértések teszik ki. A turisták esetében a vagyon elleni bűncselekmények főcsoport esetében két deliktumot kell kiemelni, az egyik a lopás, a másik pedig a rongálás.

A lopásokat rendszerint kisebb értékre követik el, az oksági tényező pedig számos esetben nem az anyagi haszonszerzés, hanem az „emlékgyűjtés” (például szállodai szobából törölköző, étteremből pohár, hamutartó, evőeszköz, közterületről város-/utcatábla eltulajdonítása stb.). Tekintettel arra, hogy a turisták által elkövetett lopások rendszerint kis tárgyi súlyúak, igen nagy látenciával számolhatunk, mivel a legtöbb esetben a tulajdonosok nem tesznek feljelentést (lásd *A cselekmény tárgyi súlya* című 1. alfejezetet). A jelentősebb értéket képviselő tárgyak esetében viszont a sértett szervezetek és személyek rendszerint feljelentéssel élnek (például múzeumi lopások), előbbieik főként azért, mert azt hivatalból is meg kell tenniük (MÁTYÁS 2017).

⁴ Pedig sok esetben a tartózkodási idejük nem haladja meg a 24 órát, illetve a belföldi sportturizmusra is jellemző ez.

⁵ Egyre gyakoribbá válik a rendbontó szurkolók kiszűrése, amelyhez az egyre szorosabbá váló határon átnyúló rendőri együttműködés termeti meg a feltételeket. Lásd bővebben SZABÓ 2012.

A különféle rongálásokat elkövetők általában két nagy csoportba sorolhatók: az egyik csoportban a főként alkohol hatása alatt bűncselekményt elkövető turisták szerepelnek, akik agresszívvá válva az utcán, a szállodai szobában stb. követnek el különféle rongálásokat (például kirakat üvegének betörése, közlekedési eszköz ülésének megrongálása, sportmérkőzéseken az ülések megrongálása stb.). A másik csoportba azok sorolhatók (akárcsak a lopás esetében), akik „csupán” emléket szerettek volna maguknak a kirándulásról (például cseppkő letörése, romokból kis faldarabok letörése), illetve az „utókor” számára kívánták megörökíteni az ottlétüket (például nevek és a látogatás időpontjának a falba karcolása).

A Colosseum látogatói értesítették az öröket, hogy két fiatal lány fémpénzzel betűket vés az ókori amfiteátrum falába. A Colosseum első emeletének egyik belső falán hagyták ott nyolc centiméteres monogramjukat, amely előtt le is fényképezték magukat. A rendőrök a 21 és 25 éves lányt a legközelebbi rendőrszere kisérték.

„Mebántuk, amit tettünk, nem gondoltuk, hogy ennyire súlyos kárt okozunk. Egész életünkben emlékezni fogunk rá” – nyilatkozták az olasz sajtónak a lányok, akiknek olasz bíróság előtt kell felniük a világörökségbe tartozó műemlék megrongálásáért. A Titus császár által 80-ban felavatott Colosseum 1980 óta az UNESCO által védett műemlékek egyike.

Nem ez az első alkalom, hogy a Colosseumba látogató turisták emléket akarnak hagyni maguk után. Tavaly novemberben egy 42 éves orosz turista véste be neve kezdőbetűjét a Colosseum egyik falába. A K betű 25 centiméter magas volt. Négy hónap felfüggesztett szabadságvesztésre és 20 ezer eurós (több mint 6 millió forint) bírság kifizetésére ítélték.

Szintén tavaly egy 15 éves kanadai fiú letört egy darabot a Colosseum egyik falából, és a követ háztáskájában rejtette el.

A leghíresebb eset azé a két – a mai napig ismeretlen – amerikai turistáé, akik 1974-ben törtek le egy darabot a Colosseumból. Huszonöt év elteltével, 2009-ben az ókori követ postán visszaküldték Észak-Karolinából a római városházára. A mellékelt levélben azt írták, hogy lelkiismeret-furdalásuk volt az amfiteátrum megrongálása miatt.

Részlet az *Amerikai turisták rongálták meg a római Colosseumot* című cikkből

Elérhető: http://turizmusonline.hu/kulfold/cikk/amerikai_turistak_rongaltak_meg_a_romai_colosseumot (A letöltés ideje: 2017. 10. 21.)

2.8. A költségvetést károsító bűncselekmények

A magyar büntetőjogban a költségvetési csalás bűncselekmény számos korábbi tényállás összevonásával született meg. A turisták esetében elsősorban a jövedéki termékekkel összefüggő jogsértések (korábban: visszaélés jövedékkel), illetve az országhatáron bizonyos áruk behozatala vagy kivitele lehet az az elkövetési magatartás, amely büntetendő (korábban: csempészet).

3. A Magyarországon külföldi turisták által elkövetett jogsértések

3.1. A külföldi bűnelkövetők részesedése az ismertté vált hazai bűnelkövetőkből

Az átlagember vélekedése a külföldi bűnelkövetők számának nagyságáról jóval meghaladja a valós adatokat (PÓCZIK 1999). A rendszerváltozást követően, az országhatárok megnyitása óta azonban nem nőtt jelentősen az ismertté vált külföldi bűnelkövetők száma (MICHALKÓ 2002; RITECZ 2002), arányuk pedig a 2009–2015. évek átlagát nézve 4% alatti (RITECZ 2013; MÁTYÁS 2016). A 2015-ben felerősödő s hazánkat is érintő tömeges irreguláris migrációs hullám új helyzetet teremtett (RITECZ 2017), és jelentősen megváltoztatta a külföldiek által elkövetett bűncselekmények struktúráját, s némileg növelte az arányukat. A 2012–2016. évek átlagában így már 5,18% volt a külföldi bűnelkövetők részesedése az ismertté vált bűnelkövetőkből.

3.2. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők kategorizálása

3.2.1. Korcsoportok szerint

Számos kutatás rávilágított már, hogy a törvénnyel összeütköző személyek zömmel a fiatalabb korosztályokból kerülnek ki. Ez állapítható meg a külföldi bűnelkövetők esetében is azzal a kitételrel, hogy esetükben a fiatal felnőtt és felnőtt korcsoportnak még nagyobb az aránya, mint ha az összbűnelkövetői populációt vizsgálnánk. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők korcsoportonkénti elemzése során megállapítható, hogy a 2012–2016 közötti időszakban a fiatal felnőtt (18–24 év) korcsoport 21%, míg a felnőtt (25–59 év) korcsoport részesedése 67%-ot ért el. A másik három korcsoport részesedése pedig együttesen is alig haladja meg a 10%-ot. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy a gyermek- és fiatalkorúak rendszerint szülői felügyelettel érkeznek, míg az időskorúak esetében az életkori sajátosságokból adódóan amúgy is jóval alacsonyabb szintű a bűnelkövetésre való hajlam.

3.2.2. Nemek alapján

Nemi bontásban vizsgálva a hazánkban ismertté vált külföldi bűnelkövetőket megállapíthatjuk, hogy a vizsgált időszakban a mintegy 85%-uk volt férfi. Ez az érték néhány százalékponttal magasabb, mint a hazai bűnelkövetők esetében, amely több okkal magyarázható. A külföldiek főként olyan deliktumokat valósítanak meg, amelyek inkább „férfias” jogsértéseknek tekinthetők, másrészt az illegális migrációban főként férfiak vesznek részt, ami tovább növeli a férfiak részarányát.

3.2.3. Állampolgárság alapján

A hazánkban bűnelkövetővé vált külföldi állampolgárok esetében megállapíthatjuk, hogy a legnagyobb számban a szomszédos országokból származnak (román 21%, ukrán 11%, szerb 9%, szlovák 4%, osztrák 3%). A 2015–2016-ban a tömeges irreguláris migrációs nyomás hatására új elemként jelentek meg olyan távoli országok állampolgárai, akik korábban csak

minimális esetszámmal voltak jelen a hazai kriminálstatistikában (afgán 6%, pakisztáni 3%, szíriai 3%) (RITECZ 2017). Esetükben megállapíthatjuk, hogy döntő többségük a határzár tiltott átlépése bűncselekményt követte el. A fenti adatok alapján is érzékelhető az a már korábban is említett tény, hogy a turisztikai-bűnügyi relevanciájú statisztikai adatok elemzésekor számos esetben nem lehet objektív módon meghatározni azt, hogy a terhelt „valódi” turista volt-e, vagy sem, ezért feltételezni lehet csupán a lakóhely elhagyásának motivációját.

Amennyiben megyei bontásban vizsgáljuk a bűnelkövetők állampolgárságát, úgy megállapíthatjuk, hogy élesen kirajzolódnak a földrajzi fekvés indukálta bűnügyi relevanciájú törvényszerűségek (1. táblázat).

1. táblázat

A három legtöbb bűncselekményt elkövető ország állampolgárai az egyes megyékben és a fővárosban a 2012–2016. évek számtani átlaga alapján

Megye	Állampolgárság		
	1	2	3
Budapest	román	szlovák	ukrán
Baranya	szerb	román	német
Bács-Kiskun	román	szerb	afgán
Békés	román	török	bolgár
Borsod-Abaúj-Zemplén	szlovák	román	ukrán
Csongrád	szerb	afgán	pakisztáni
Fejér	román	német	francia
Győr-Moson-Sopron	osztrák	román	szlovák
Hajdú-Bihar	román	afgán	török
Heves	román	szlovák	ukrán
Jász-Nagykun-Szolnok	román	olasz/török	szlovák/ukrán
Komárom-Esztergom	szlovák	román	szerb
Nógrád	német	osztrák	szlovák
Pest	román	szlovák	szerb
Somogy	román	német	osztrák
Szabolcs-Szatmár-Bereg	ukrán	román	szlovák
Tolna	román	francia	német
Vas	osztrák	román	szlovák
Veszprém	román	német	szlovák
Zala	román	német	osztrák

Forrás: BM Koordinációs és Statisztikai Osztály

3.3. A külföldi bűnelkövetők és az általuk elkövetett bűncselekmények területi jellemzői

3.3.1. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők megyei szintű elemzése

A 2012–2016. évek viszonylatában az ismertté vált külföldi bűnelkövetők abszolút értékeinek számtani átlaga 275 fő volt megyénként (a főváros értékeit nem számolva). Az egyes megyék

között az átlagok tekintetében igen nagy eltérés figyelhető meg, amely részben a földrajzi fekvésnek, a vonalas infrastruktúra elhelyezkedésének, a sérthető értékek nagyságának stb. a következménye. A leginkább érintett Csongrád megye, ahol az országos átlagnak közel ötszöröse az ismertté vált külföldi bűnelkövetők száma. Csongrád megye esetében az átlagon felüli érintettség elsősorban a határmentiséggel hozható összefüggésbe, azonban meg kell említeni, hogy a megyeszékhely az ország egyik leglátogatottabb turisztikai desztinációja, amelyet éves szinten igen sok turista keres fel („külföldi külföldi bűnelkövetők”), és több mint háromezer fős⁶ a városban tanuló külföldi diákok száma is („magyarországi külföldi”), amely nem nagy számban ugyan, de hozzájárul a megye átlagon felüli érintettségéhez.

Az országos átlag több mint kétszeresével rendelkezik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. Az államhatárhoz kapcsolódó jogsértés mint növelő tényező mellett elsősorban az Ukrajna és Magyarország között meglévő jelentős árszínvonal-különbség által generált bevásárlóturizmus az, amely a magas bűnelkövetői és bűncselekményi értékeket eredményezi. Ennek keretében az ukrán állampolgárok (és a magyar állampolgárok szintén) elsősorban jövedéki termékeket kívánnak becsempészni az országba (például cigaretta, benzin, alkohol). S természetesen maga az ukrán–magyar határ is jelentős esetszám-növekedést indukál, hiszen komoly személy- és teherforgalmat bonyolít le (lásd 2. táblázat). Legvégül pedig említsük meg a közlekedéssel kapcsolatos jogsértéseket, amelyeknek viszonylag magas értéke elsősorban a két ország között meglévő eltérő közlekedési morálból, az autók műszaki állapotának különbözőségéből stb. adódik (lásd 2.3. alfejezet).

2. táblázat

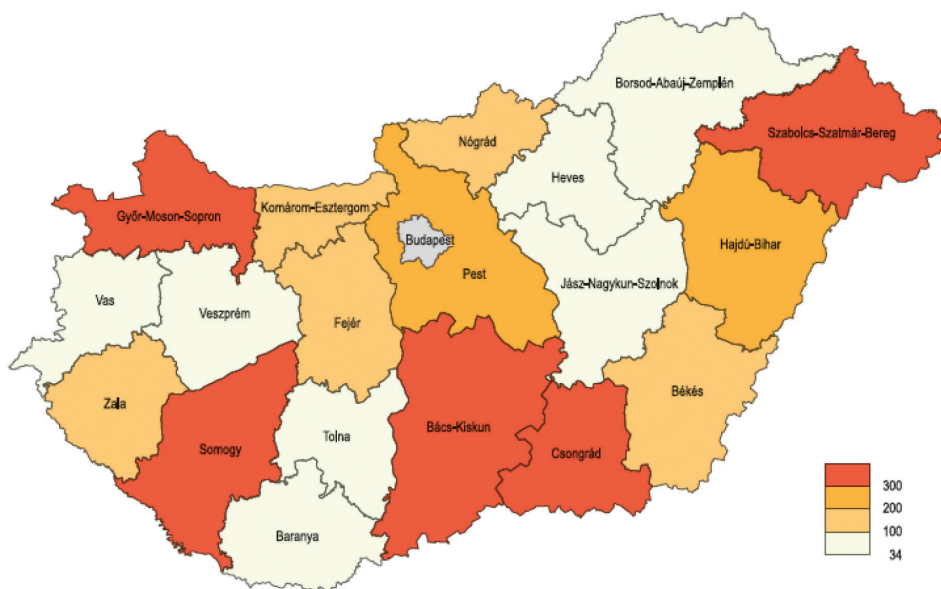
A külföldi bűnelkövetők és a bűnözés viszonyát jellemző néhány fontosabb statisztikai adat

	2012	2013	2014	2015	2016
Ismertté vált bűnelkövetők száma (fő/év)	108 305	109 797	108 474	101 492	100 933
Ismertté vált bűncselekmények száma (db/év)	472 225	377 829	329 575	280 113	290 779
Külföldi bűnelkövetők (fő/év) (a külföldi bűnelkövetők részesedése)	5230 (4,83%)	4233 (3,86%)	5441 (5,02%)	5236 (5,16%)	7097 (7,03%)
A három legfertőzöttebb megye a külföldi bűnelkövetők száma alapján (fő/év) (a fővárost nem számítva)	1. Csongrád (1252) 2. Bács-Kiskun (657) 3. Szabolcs-Szatmár-Bereg (553)	1. Csongrád (637) 2. Szabolcs-Szatmár-Bereg (561) 3. Bács-Kiskun (373)	1. Csongrád (741) 2. Nógrád (636) 3. Szabolcs-Szatmár-Bereg (490)	1. Csongrád (1385) 2. Szabolcs-Szatmár-Bereg (646) 3. Bács-Kiskun (549)	1. Csongrád (2718) 2. Bács-Kiskun (918) 3. Győr-Moson-Sopron (266)
A főváros %-os aránya a külföldi bűnelkövetőkből	23,8% (1134)	18,52% (784)	17,63% (959)	16,39% (858)	15,1% (1072)

Forrás: Bűnügyi Statisztikai Rendszer

⁶ Elérhető: <https://szegedma.hu/2017/03/evente-43-milliardot-koltenek-a-kulfoldi-hallgatok-debrecenben-szegeden-es-pecsett> (A letöltés ideje: 2017. 12. 21.)

A harmadik legérzékenyebb megye Bács-Kiskun, ahol közel kétszerese az ismertté vált külföldi bűnelkövetők száma az országos átlaghoz képest. Ez főként a határ menti fekvés generálta illegális migrációval hozható összefüggésbe, illetve a kiskunhalasi őrzött szállással (2. táblázat). Szintén átlag feletti értékekkel rendelkezik Győr-Moson-Sopron megye, ahol a földrajzi fekvés következtében évtizedek óta jelentős a megyén áthaladó turisták száma, illetve éveken keresztül jelentős volt a megyén áthaladó illegális migránsok száma is (ez a határzár 2015. évi megépítése óta jelentősen csökkent), azonban ne felejtjük el, hogy a megyében számottevő a szomszédos Szlovákiából és Ausztriából a bevásárló- és gyógyturizmus, illetve a kelet-nyugati irányú tranzitforgalom (például turisták, vendégmunkások), ami elsősorban a közlekedési bűncselekmények elkövetőinek számát növeli. Nem szignifikánsan, azonban mindenképp emelik a megye külföldi bűnelkövetőinek számát a Győr-Moson-Sopron megyében életvitelszerűen élő, sok esetben pedig ingatlannal is rendelkező szlovák állampolgárok.

1. ábra

*Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők száma a 2012–2016. évek számtani átlaga alapján
(az elkövetés helye szerint) (fő/év)*

Forrás: Bűnügyi Statisztikai Rendszer

Azonos értékkel rendelkezik Hajdú-Bihar és Pest megye. Előbbi megye esetében gondolhatnánk arra, hogy a Debrecenben 2015-ben bezárt menekülttábor emelte meg éveken keresztül a bűnelkövetők számát, azonban a befogadóállomás bezárását követően is kimagasló bűnelkövetői értékekkel rendelkezik a megye. Ez részben a megye határ menti fekvésének (schengeni határ) és Debrecen országhatáron átnyúló szerepkörének következménye (főként sport-, egészség-, konferenciaturizmus). A város fontos turisztikai desztináció, és több

mint négyezer fő a városban tanuló külföldi diákok száma (2015: 4028 fő⁷). A Hajdú-Bihar megyei értékek vizsgálatánál mindenképp említésre méltó, hogy a megyében található Hajdúszoboszló az ország egyik leglátogatottabb turisztikai desztinációja, amely ugyancsak hozzájárul a megye átlag feletti értékeihez.

Pest megye esetében az átlagon felüli érintettség elsősorban a főváros földrajzi közelségével magyarázható. Akárcsak Debrecen esetében, a Bicskén bezárt menekülteket befogadó állomás sem csökkentette érdemben az ismertté vált külföldi bűnelkövetők számát, vagyis a bűnelkövetők jelentős része a turisták közül kerülhet ki. Az öt évre számított középérték alapján az országos átlag alatti érték felét sem érik el a Békés, Baranya, Somogy, Tolna, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém, Vas és Zala megyei értékek (1. ábra).

Érdemes továbbá kiemelni az alacsony Somogy megyei értékeket, amely a tekintetben mindenképp érdekes, hogy a 100 ezer főre vetített bűncselekményi értékek alapján a legfertőzöttebb megyének tekinthető (MÁTYÁS–SALLAI 2014), vagyis a Balaton déli partján „dolgozó” bűnelkövetők döntő többségükben nem külföldiek, hanem magyar állampolgárok (MÁTYÁS 2016).

3.3.2. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők a fővárosban

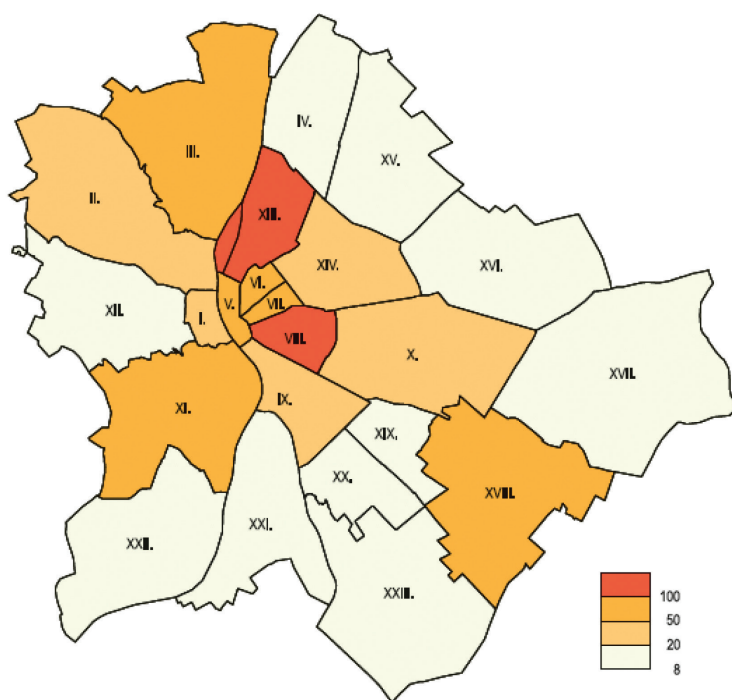
Mint az élet számos területén, a bűnözés esetében is azt állapíthatjuk meg, hogy Budapest túlreprezentált. A főváros országos átlag feletti érintettsége elsősorban nagyvárosi mivoltának következménye (MÁTYÁS 2014). A városi bűnözés hatásai hatványozottabban jelentkeznek, mint bármely más nagyvárosunk esetében, aminek eredményeképp a bűnözési gyakoriság az országos átlagnak mintegy másfélszerese. A hazánkba érkező turisták közül minden negyedik keresi fel a fővárost, az ismertté vált külföldi bűnelkövetőknek pedig mintegy 18%-a a fővárosban válik ismertté (RITECZ 2001). Budapest esetében az átlagon felüli érintettség a központi szerepkör egyik negatív hatása. Számos olyan specifikum figyelhető meg, amely jelentősen emeli a külföldi elkövetők és sértettek számát egyaránt (MICHALKÓ 1996).

Az elmúlt évek adatai alapján egyre jelentősebb azon fiatalok száma, akik szinte kizárólag szórakozási céllal keresik fel a magyar fővárost, így Budapest Európa egyik „bulifővárosává” vált annak minden előnyével és hátrányával együtt. Ennek kapcsán mindenképp említést érdemel egy viszonylag újfajta turisztikai forma, az úgynevezett legénybúcsúturizmus, amelynek során főként Nyugat-Európa országaiból érkeznek 25–35 év közötti fiatal férfiak. Számos helyen lehet arról olvasni, hogy e fiatalok közül sokan különféle jogsértéseket valósítanak meg. Statisztikai adatok azonban egyáltalán nem támasztják alá, hogy ez az újnak tekinthető turisztikai forma jelentős számú bűnelkövetőt indukál.

A fővárosban ismertté vált külföldi bűnelkövetőkkel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy többségük nem a hagyományos értelemben vett turista. A 2012–2016. évek átlagában, a húsz fő feletti esetszámok alapján nyolc ország állampolgárai voltak elkülöníthetők. Kimagasló a román állampolgárok száma (330 fő/év), a többi állampolgár esetében viszont nagyságrendekkel kisebb értékekkel találkozhatunk (francia, szlovák, kínai, nigériai, szíriai,

⁷ Elérhető: www.unideb.hu/portal/sites/default/files/RH/STAT/osszehasonlito_diagramok_2015-ig_kulfoldi.pdf
(A letöltés ideje: 2016. 07. 23.)

ukrán, vietnámi). A francia állampolgárok kivételével a fővárosban ismertté vált bűnelkövetőkkel kapcsolatban feltételezhető, hogy többségük életvitelszerűen él Budapesten, vagy ha nem, akkor kifejezetten bűncselekmény elkövetése céljából érkezett hazánkba. Ezt bizonyítják az egyes kerületek abszolút fertőzöttségi értékei is, mivel nem a turisták által felkeresett kerületek a leginkább érintettek, hanem a VIII. és a XIII. kerület, ahol relatíve kevés olyan hely található, amit a turisták felkeresnének.⁸ Sőt az előbbi kerület a leginkább fertőzött, ahol a fővárosi átlagnak közel háromszorosa a külföldi bűnelkövetők aránya. A legtöbb külföldi turista által felkeresett I. és II. kerület a gyengén fertőzött kerületek közé sorolható, míg a klasszikus belvárosi területek (V., VI. és VII. kerület) mintegy 1,5–2-szeres mértékben haladják meg a fővárosi átlagot (2. ábra). A valós háttér feltárása érdekében további részletes elemzések szükségesek. Az adatok beszerzése a jelen projekt keretében megkezdődött.

2. ábra

*Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők száma a főváros kerületeiben a 2012–2016. évek
számtani átlaga alapján (az elkövetés helye szerint) (fő/év)*

Forrás: BM Koordinációs és Statisztikai Osztály

⁸ A VIII. kerületben a Múzeum körül és a Keleti pályaudvar, a XIII. kerületben pedig a Margitsziget tekinthető olyan helynek, ahol viszonylag nagy számban fordulnak meg turisták. A XIII. kerület értékeit valamelyest torzíja kettő 2012-ben elkövetett eset, amikor közel 350 bűncselekményt követtek el külföldi állampolgárok.

3.4. A külföldi állampolgárok által leggyakrabban elkövetett bűncselekmények

Hazánk megyéinek esetében a három leggyakoribb, külföldiek által elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatban az alábbi megállapításokat tehetjük. A határ menti megyék esetében a leggyakrabban elkövetett bűncselekmények a határon történő bejutással, illetve kilépéssel kapcsolatosak. Vannak olyanok, akik a határ átlépéséhez elsősorban hamisított okiratokat kívánnak felhasználni, illetve jelentős az embercsempészés büntett is. Földrajzi fekvéséből adódóan Bács-Kiskun és Csongrád megye esetében az új tényállás, a határázár tiltott átlépése lett a leggyakrabban elkövetett bűncselekmény.⁹ A határszakasszal nem érintett megyék esetében a „tipikus” turista-bűncselekmények figyelhetők meg. A gyakori deliktumok közé sorolható az ittasan történő járművezetés, a lopás, a garázdaság, a kábítószer birtoklása és a közúti baleset okozása (3. táblázat).

3. táblázat

A külföldi bűnelkövetők által elkövetett három leggyakoribb bűncselekmény a 2012–2016. évek számtani átlaga alapján¹⁰

Megye	1.	2.	3.
Budapest	közokirat-hamisítás	garázdaság	lopás
Baranya	hamis magánokirat felhasználása	járművezetés ittas állapotban	közokirat-hamisítás
Bács-Kiskun	határázár tiltott átlépése	embercsempészés	közokirat-hamisítás
Békés	közokirat-hamisítás	lopás	embercsempészés
Borsod-Abaúj-Zemplén	járművezetés ittas állapotban	közúti baleset okozása	lopás
Csongrád	határázár tiltott átlépése	közokirat-hamisítás	embercsempészés
Fejér	kábítószer birtoklása	lopás	közúti baleset okozása
Győr-Moson-Sopron	embercsempészés	lopás	járművezetés ittas állapotban
Hajdú-Bihar	garázdaság	lopás	közokirat-hamisítás
Heves	közokirat-hamisítás	közúti baleset okozása	lopás
Jász-Nagykun-Szolnok	közúti baleset okozása, lopás	garázdaság, járművezetés ittas állapotban	a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény, közokirat-hamisítás, testi sértés
Komárom-Esztergom	embercsempészés	lopás	közúti baleset okozása
Nógrád	közokirat-hamisítás	hamis magánokirat felhasználása	kábítószer birtoklása
Pest	lopás	járművezetés ittas állapotban	garázdaság
Somogy	kábítószer birtoklása	járművezetés ittas állapotban	garázdaság
Szabolcs-Szatmár-Bereg	közokirat-hamisítás	költségvetési csalás	orgazdaság
Tolna	kábítószer birtoklása	lopás	garázdaság

⁹ 2016 novembere óta ilyen bűncselekmény nem vált ismertté.

¹⁰ A 2012–2016 közötti időszak bűncselekményei közül kizárólag azon cselekményeket tüntettük fel, amelyek már a 2012. évi C. törvény hatálybalépése előtt is megvoltak, illetve azután is szerepelnek a Büntető törvénykönyvben.

Megye	1.	2.	3.
Vas	hamis magánokirat felhasználása	járművezetés ittas állapotban	a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény
Veszprém	járművezetés ittas állapotban	lopás	garázdaság
Zala	járművezetés ittas állapotban	embercsempészés	költségvetési csalás

Forrás: BM Koordinációs és Statisztikai Osztály

Felhasznált irodalom

- MÁTYÁS Szabolcs (2014): Budapest bűnözésföldrajzi vizsgálata 2009 és 2012 között. *Magyar Rendészet*, 14. évf. 3. sz. 93–103.
- MÁTYÁS Szabolcs (2016): Turizmus és viktimizáció. In NÉMETH Kornél szerk.: *I. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia*. Tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 47–59.
- MÁTYÁS Szabolcs (2017): Turizmus és jogsértés. In KIGLICS Norbert szerk.: *II. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia*. Tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 317–323.
- MÁTYÁS Szabolcs – SALLAI János (2014): Kriminálgeográfia. In RUZSONYI Péter szerk.: *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó. 335–353.
- MICHALKÓ Gábor (1996): A nemzetközi turizmus bűnözésföldrajzi aspektusai Budapesten. *Belügyi Szemle*, 34. évf. 11. sz. 12–30.
- MICHALKÓ Gábor (2002): Magyarország turizmusának kriminálgeográfiája. *Belügyi Szemle*, 50. évf. 10. sz. 68–85.
- MICHALKÓ Gábor (2007): *Turizmusföldrajz és humánökológia*. Budapest–Székesfehérvár, Turizmus Akadémia.
- PISKÓTI-KOVÁCS Zsuzsa (2014): *A bűnözésföldrajz modern irányzatainak alkalmazási lehetőségei különböző területi szinteken*. PhD-értekezés. Miskolc.
- PÓCZIK Szilveszter (1999): Külföldi bűnelkövetők Magyarországon a kriminálstatisztika tükrében 1989–1997. *Belügyi Szemle*, 47. évf. 9. sz. 28–44.
- RITECZ György (2001): *Budapest – külföldi bűnözés – Határőrség*. „Budapest fővárosi Önkormányzata feladatai, szerepvállalása a főváros közbiztonságának javításáért, bűnmegelőzésért a XXI. század elején” című pályázatán különdíjat nyert mű.
- RITECZ György (2002): Migráció és bűnözés. *Kriminológiai Közlemények*, 60. sz. 130–148.
- RITECZ György (2013): Gondolatok a migrációs kihívások kapcsán. *Szakmai Szemle*, 2013/3. sz. 55–72.
- RITECZ György (2017): *A migráció a XXI. század kezdetén*. Saarbrücken, Globe Edit.
- SZABÓ Andrea (2012): A rendőrségi együttműködés jogi alapjai és intézményei. In FÜLÖP Péter szerk.: *Tavaszi Szél 2012 = Spring Wind 2012*. Győr, Széchenyi István Egyetem. 702–709.
- Szeged Ma (2017): Évente 43 milliárdot költenek a külföldi hallgatók Debrecenben, Szegeden és Pécsen. Elérhető: <https://szegedma.hu/2017/03/evente-43-milliardot-koltenek-a-kulfoldi-hallgatok-debrecenben-szegeden-es-pecsett> (A letöltés ideje: 2020. 01. 09.)
- Turizmus Online (2015): *Amerikai turisták rongálták meg a római Colosseumot*. Elérhető: http://turizmusonline.hu/kulfold/cikk/amerikai_turistak_rongaltak_meg_a_romai_colosseumot (A letöltés ideje: 2020. 01. 09.)